ډاکتر محمد ابراهیم شینواری ۲۰۱۰/۱۰/۱۷

آیا افغانستان د یو بې طرفه هېواد په توګه تضمینېدای شي؟

افغانستان، چې لسیزې او حتی پېړۍ یې په بې ثباتۍ کې تېرې شوې دي، اوسېدونکي یې زیاتره نامصئون او له خطرونو، ټکرونو، مړینو او ژوبلو سره مخ وي . که کله دوی قوي شوي او پر نورو یې یرغلونه کړي دي، هغه هم د یو څه ناځیزه منابعو د لاسته راوړلو، یا د خپلو ارزښتونو د رسوني او ساتنې لپاره وو؛ خو زیاتره دوی ته دا خپل جغرافیایي موقعیت اور شوی او هېواد یې د لویو فاتحانو د لښکرو لار ګرځېدلې ده .

افغان ولس او افغانستان په نولسمه پېړۍ کې د روس او انګلیس د لویې لوبې له امله د ژرندې د دوو پلونو په منځ کې را ایسار او دل شو، سره له دې، چې پوره وړه نشو؛ خو کنډ و کپړ شو.

په شلمه پېړۍ کې د نړۍ لوی زبرځواک شوروي اتحاد پرې راودانګل، له هرو لسو کسانو یې یو وواژه، له هرو ۹ کسانو یې یو ټپي کړ، له هرو درې تنو یې یو مهاجرت او هېواد پرېښودو ته مجبور کړ او له هرو سلو کورونو یې۸۰ په کنډواله بدل کړل، او ټول هیواد یې په یوه فاجعه کې ایسار کړ. دا انساني فاجعه د بشریت په تاریخ کې کم نظیره وه او ده.

شوروي اتحاد په افغانستان کې تر ماتې او وتلو وروسته له دې ملت او هېواد نه انتقام واخیست، د حکومت ډانچه او سیستم یې له داخله وپاشه، د چور او چپاو زمینه یې جوړه کړه او د دوی په وینا پرې یې نه ښوده چې د دوی خپله وسله چې په ټنونو یې دې هیواد ته راوړې وه، بېرته د دوی پر ضد وکارول شي. امریکا هم دلچسپي ونه ښوده او افغانستان یې د یو داسې هېواد په توګه پرېښود، چې نور یې کوم ارزښت نه ورته درلود. محلي ځواکونو او ګاونډیانو د مداخلې له زمینې نه پوره ګټه واخیسته، متخاصمې داخلي ډلې یې یوه بلې ته تجهیز، وسله والې او وپاللې او خپل دا پلان یې عملي کړ، چې پخپله خوا کې یو بې وسلې، بې اردو او بې حکومته هېواد ولري، چې دوی ته تر سلو کالو پورې کوم تشویش جوړ نکړای شي.

دسپتمبر دیوولسمې ترپېښې وروسته امریکایانو د لسګونو نورو هېوادونو په ملتیا د القاعده شبکې د ځپلو په پلمه بیا پر دې هېواد د یوویشتمې پېړۍ جګړه راوړه او تر اوسه دوام لري.

د تېرو جګړو په ترڅ کې زموږ ګاونډیان پیاوړي او موږ کمزوري شو. اوس مو په څنګ کې ټول اټومي قوتونه پراته دي. روسیه او چین، خو له پخوا نه اټومي ځواکونه وو، هند او پاکستان د ساړه جنګ په جریان کې د اټوم خاوندان شول او ایران هم دادی د اټوم جوړولو پوټینشل لري؛ نو د داسې پینځه اټومي ځواک لرونکو هېوادونو په منځ کې د یو داسې هېواد واقع کېدل څه مانا لري، چې ټول یا زیاتره ورته بد نیتونه هم لري.

ګومان نه کېږي، چې افغانستان به ژر ددې وړتیا، منابع او ټکنالوژي پیدا کړای شي، چې ځان په دفاعي لحاظ د خپلو ګاونډیانو د احتمالي یرغل دفاع ته تیار کړي؛ نو آیا دا ممکنه ده، چې نړۍ یوال افغانستان د سویس په شان د یو بې طرفه هېواد په توګه ومني او وپېژني او دا بې طرفي او ددې هېواد په کورنیو چارو کې نه لاس وهنه او پرې نه تېرې د ملګرو ملتونو د امنیت شورا له لارې تضمین کړي؟

سویس زیاتره د اروپا په جګړو کې برخه نه وه اخستې او د دوهمې نړیوالې جګړې پر مهال په پوره ډول د یو بې طرفه هیواد په توګه راڅرګند شو او د جګړې له مصیبتونو تر ډېره وساتل شو. که څه هم نوو څېړنو په ډاګه کړې ده چې د دغې بې طرفۍ سره سره هم نازیانو سویسیان د ډېرو بارونو وړلو ته مجبورول، خو له یوې خوا د بې طرفۍ مسلې او له بلې خوا د سویس خپل غرني موقعیت له جګړو څخه د دې هیواد په ساتلو کې رول درلوده.

افغانستان که څه هم د نړۍ د مهمو سیمو تر منځ د اتصالي پول حیثیت لري، له نورو یې تجریدول او شوکول ممکن نه دي، خو کېدای شي د یو بې طرفه هیواد په توګه تضمین شي.

په دې بې طرفۍ کې باید یوه مسله تسجیل وي، چې افغانستان د خپلو سیمه ییزو لانجو د عادلانه حل غوښتنې له حق نه محروم نه شي، او له سوله ییزو لارو ورته د خپلو حقوقو د غوښتلو زمینه خلاصه پرېښودل شي.

هغه وخت، چې روسان تر ماتې وروسته له افغانستان څخه وتل او نړۍ ورته د ژنیو د موافقو تر پوښ لاندې د اورو

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولئ

اوبو پوزه جوړوله، افغان مفکر، سیاستپوه او ډیپلومات عبدالرحمن پژواک چیغي وهلي، چي په دې پروسه کې نړیوال پیاوړی تضمین نشته او د روسانو تر بې پلانه وتلو وروسته دا مظلوم هېواد له داخلي جګړو سره مخ کېږي؛ خو یا دده چیغي کمزورې وې، یا د نړۍ غوږونه کاڼه وو او یا چا د افغان چیغي په قصدي توګه نه اورېدې.

موږ ته دغسې یو تضمین پکار دی، که نه هر زورور به یو ځل دلته زور آزمايي او که دبري چانس نه ويني او له دې هیواده بېرته وځي؛ موږ به له داخلي جګړې او سیمه ییزو سیالیو سره مخامخوي.

آیا د داسي تضمین د غوښتو لپاره اوس داسي زورور آواز شته چي نړۍ ته ورسېږي او آیا نړیوال د اورېدو دغسي غوږونه لري؟

✵✵✵

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ